

I ROMERRIGETS BEGYNDELSE OG SLUTNING

OG LIDT AF DET MIDT IMELLEM

Alle historier har en begyndelse og en slutning. Også historien om Romerriget. Men hvornår begynder den, og hvornår slutter den? Eksisterede Romerriget i 500 år, i 1000 år eller måske i 2000 år? Romerne selv mente, at byen Rom blev grundlagt i 753 f.v.t. af tvillingerne Romulus og Remus. Kort efter grundlæggelsen dræbte Romulus Remus, men brødrene havde også en barsk opvækst bag sig. Som spæde var de blevet sat i Tiber-floden af deres onde onkel, men var blevet frelst af en ulvinde, som diede dem. Roms grundlægger var altså en omsorgssvigtet drabsmand, opfostret på ulvemælk. Som om det ikke var nok, var tvillingerne sønner af krigsguden Mars og efterkommere af den græske helt Æneas, der igen var søn af kærlighedsgudinden Venus.

Efter Romulus fulgte 6 konger, hvoraf den sidste – Tarquinius Superbus – ifølge myten var en tyrann uden lige og oven i købet en fremmed fra området Etrurien nord for Rom. Da kongens søn voldtog en kysk romersk frue, fik romerne nok og smed kongerne ud i 509 f.v.t. I stedet grundlagde de det, som de kaldte en republik, regeret af to folkevalgte konsuler.

Det meste af dette er naturligvis noget sludder. Der er fundet stolpehuller i Rom fra omkring 900-800-tallet, men en egentlig by har der ikke været tale om. Og krigsguder forplanter sig lige så lidt, som ulvinder dier små drenge. Men for romerne var myterne af allerstørste vigtighed, fordi det gav en følelse af fællesskab, både som romerske borgere, men særligt inden for slægten. Gajus Julius Cæsar, der levede fra 100 til 44 f.v.t., brystede sig f.eks. af, at han var efterkommer af Æneas og dermed også af Venus, og han forsømte ingen chance for at udnytte det i sin politiske propaganda. På samme måde var romerne umådelig stolte af deres republik – selv efter at den havde mistet al betydning – og det latinske ord for konge, *rex*, blev i politik opfattet som et skældsord, fordi det mindede om tiden under fremmede tyranner.

1. Hvordan lyder myten om Roms grundlæggelse?
2. Hvorfor var myten vigtig for romerne?
3. Hvilke forskellige tidspunkter nævnes for Romerrigets fald?
4. Lær tidslinjen på s. 9 udenad, så du kan sætte begivenhederne i rigtig rækkefølge og sætte de rigtige årstal på.

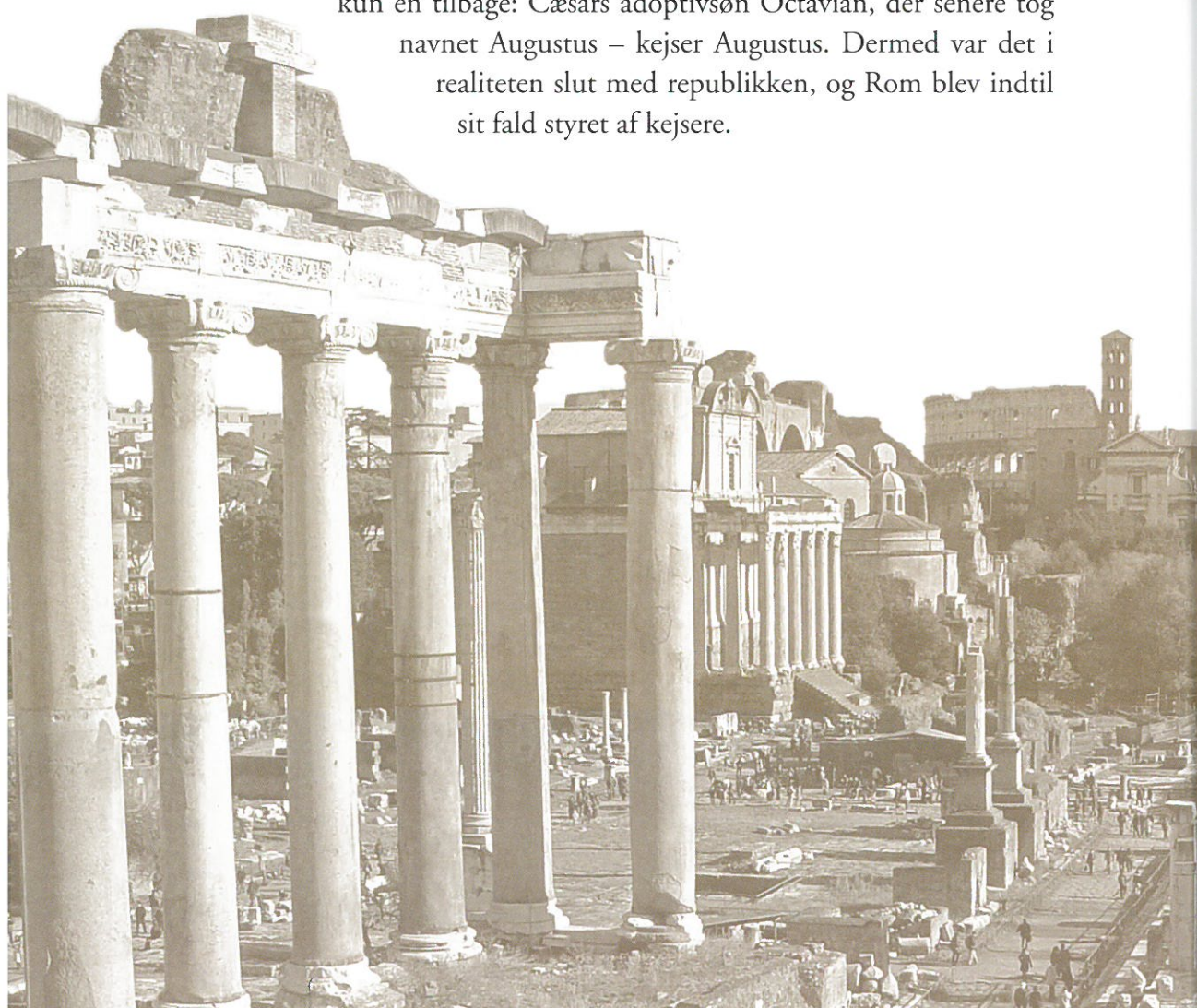
MENS DU LÆSER

Det midt i mellem

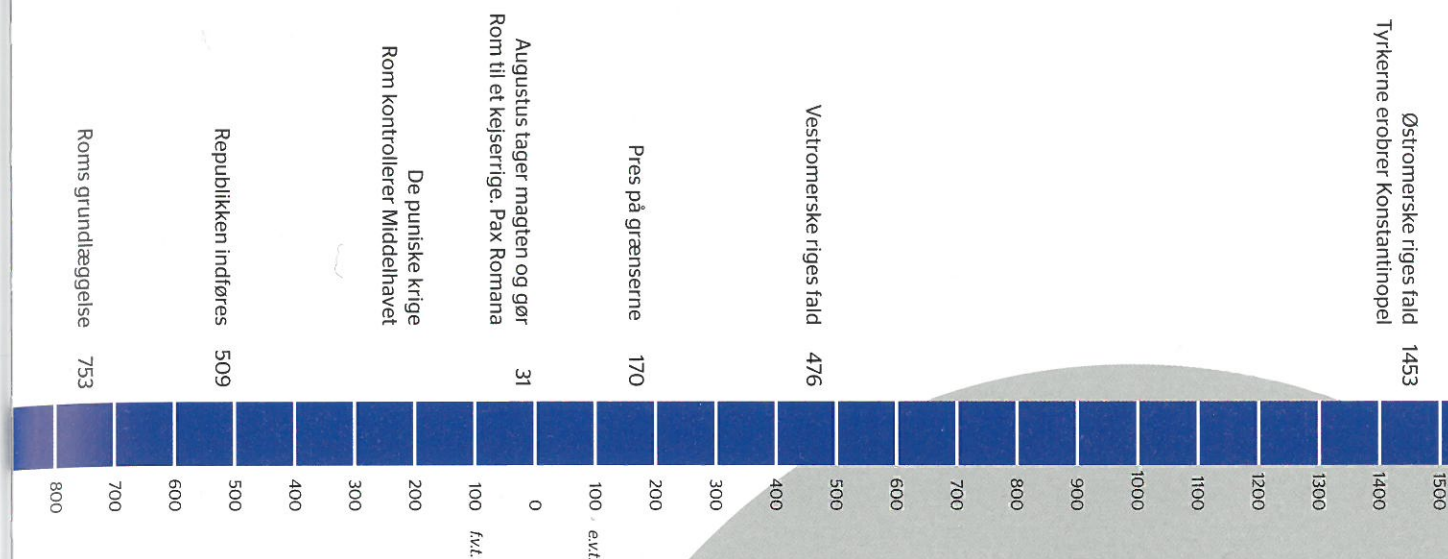
Mellem grundlæggelse og fald udviklede Rom sig til en verdensmagt. Det afgørende skridt var de puniske krige mod Karthago i Nordafrika, hvor det til sidst lykkedes romerne at vinde kontrollen over Middelhavet. Erobringerne fortsatte, og da Rom var på sit højeste, bredte riget sig fra Skotland til det sydlige Ægypten, fra Atlanterhavet til det Kaspiske Hav.

Samtidig med de ydre krige var der også intern ballade i Rom. I det første århundrede f.v.t. blev republikken nærmest revet i stykker af konstante magtkampe og krige mellem ledende politikere. Til sidst stod kun én tilbage: Cæsars adoptiv søn Octavian, der senere tog navnet Augustus – kejser Augustus. Dermed var det i realiteten slut med republikken, og Rom blev indtil sit fald styret af kejsere.

um Romanum

HISTORISKE EPOKER

F.v.t. betyder "før vor tidsregning". Det er det samme som f.kr. som betyder "før Kristi fødsel". E.v.t. betyder "efter vor tidsregning". Det er det samme som e.kr. som betyder "efter Kristi fødsel".

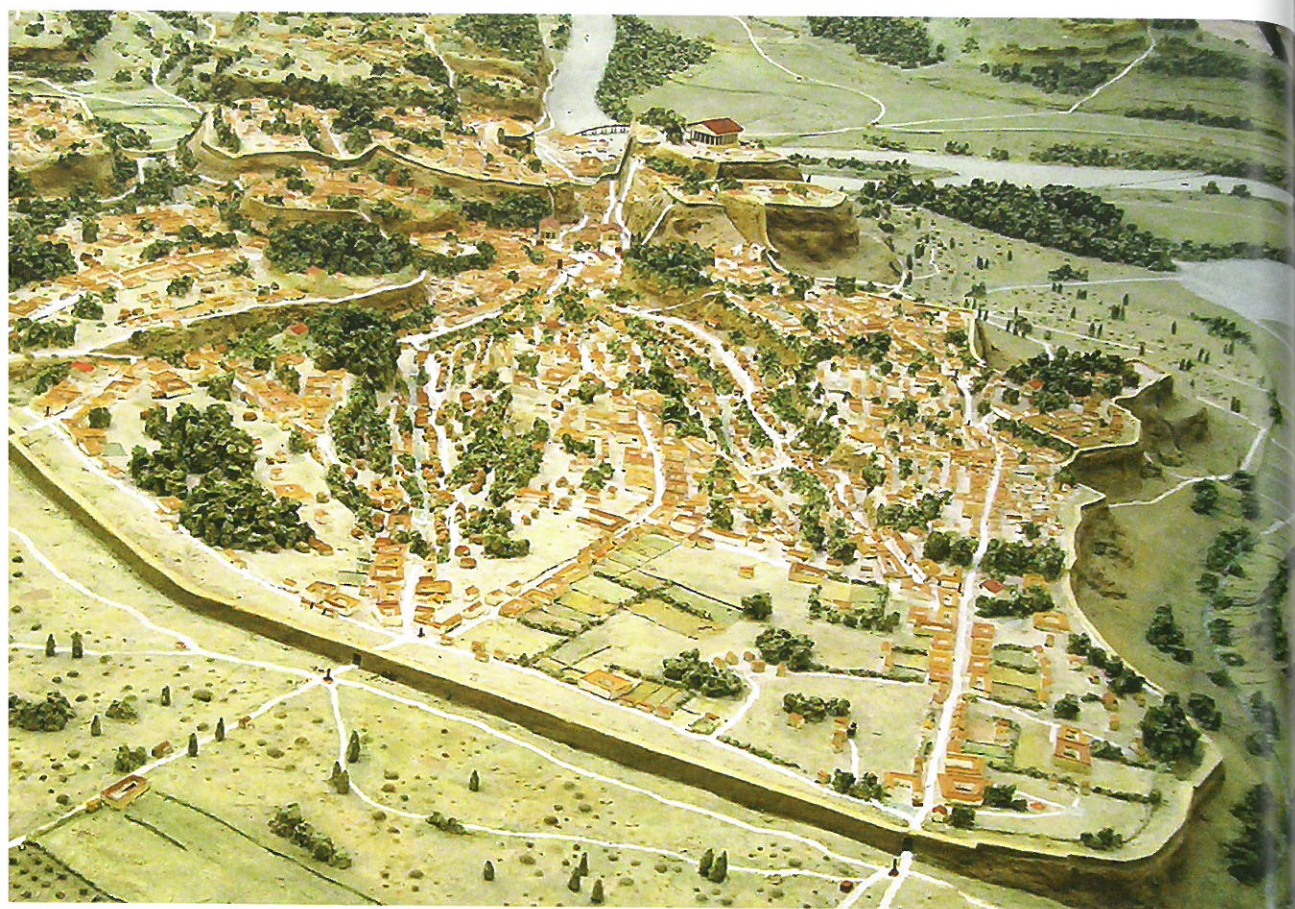
Når vi befinder os i den del af historien, der ligger f.v.t. så bliver tallet lavere, jo længere vi bevæger os frem i tiden. For eksempel: År 44 f.v.t. kommer før år 43 f.v.t. Et andet eksempel: 30 år efter 146 f.v.t. er år 116 f.v.t.

Når vi kommer om på den anden side af Kristi fødsel, bliver tallet højere, jo længere vi når frem i tid. 1975 kommer efter 1972 f.eks.

- Hvilket år er 220 år efter år 753 f.v.t.?
- Hvor gammel blev en mand, der blev født 23. september 63 f.v.t. og døde 19. august 14 e.v.t.?

FØR OG EFTER VOR TIDSREGNING

HISTORISKE EPOKER

1 blev grundlagt
 yv høje, der var
 ime at forsvare.
 lel af Rom som
 måske så ud i
 tidlige republik.

Senatorerne græd over deres tabte republik, men borgerkrigene stoppede. Den romerske fred – *pax romana* – holdt i omkring 200 år. Riget blomstrede, provinserne overtog næsten helt frivilligt romerske skikke, institutioner og også det romerske sprog, latin, simpelthen fordi det var en fordel for alle parter.

Rygtet om rigdom og sikkerhed bredte sig imidlertid til områderne på den anden side af grænsen, og desperate barbarer søgte mod lyset fra den romerske civilisation. Omkring 170 e.v.t. begyndte et vedvarende pres på de romerske grænser, dels fra indvandrere dels fra plyndringsmænd. Presset gjorde, at styret tabte sin skrøbelige stabilitet. Fra da af og indtil sin undergang bar Romerriget med enkelte pauser præg af magtkamp, borgerkrig og økonomisk krise.

Romerrigets slutning

Hvis det er vanskeligt at fastsætte et tidspunkt for Romerrigets begyndelse, er det stort set umuligt at sætte en slutdato. I 476 e.v.t. blev den sidste kejser i den vestlige del afsat, og mange regner dette årstal som afslutningen på Romerriget. Men faktisk sad der en anden kejser i den østlige del – i Konstantinopel – som var både rigere og mægtigere end kejseren i Rom. Og dette østromerske rige eksisterede, helt indtil tyrkerne erobrede Konstantinopel i 1453.

På trods af at der nu ikke længere var en romersk kejser, døde ideen om et evigt verdensomspændende Romerrige aldrig. Gennem middelalderen var hele Tyskland og nogle gange noget af Frankrig og noget af Italien samlet i "Det hellige tysk-romerske rige", hvor kejseren regnede sig for romerkejsernes arvtager. Selv om titlen for længst havde mistet al betydning, eksisterede dette tysk-romerske rige helt indtil 1806, hvor Napoleon med et pennestrøg fik det afskaffet.

I afsnittet om "Arven fra Rom" kan du læse mere om Roms betydning for eftertiden, men lige nu drejer det sig om alt det, der ligger mellem begyndelse og slutning. Vi starter med de krige, der gjorde Rom til et verdensrige.

II

ROM EROBRER DEN ITALISKE HALVØ

En triarius. Sådan cirka så en veludrustet romersk soldat ud i republikkens tid.

I ndtil tiden kort før Kristi fødsel var romerne stort set konstant i krig. Først gik det ud over de stammer, der boede rundt om byen Rom, men hér stoppede den romerske ekspansion ikke. Omkring 300 f.v.t. var hele Italien under romersk styre. Hvordan kunne det lade sig gøre for romerne at undertvinge deres naboer på den italienske støvle?

Da romerne første gang kom op at tottes med nabostammerne i regionen Latium, var Rom en bystat, hvor de fleste kendte hinanden, og hvor de fleste var bønder. En krig blev således ikke udkæmpet for en eller anden abstrakt sag, nej, bondesoldaterne kæmpede for deres egen eksistens, for deres jord samt slægten og familiens overlevelse.

Krigermentalitet

Nogle historikere mener, at romerne nærede en særlig stærk patriotisme, og at stoltheden over selv at have en vis indflydelse på forholdene i byen gjorde dem moralsk stærkere. Sikkert er i hvert fald, at en af Roms fjender efter mislykkede fredsforhandlinger skal have sagt, at han havde mødt en "by af konger". Sikkert er også, at der i de romerske myter er grundlagt en tradition om Rom som noget ganske særligt, en slags gudernes udvalgte folk. Tænk bare på historien om Romulus og Remus. Andre myter lader hellige gæs advare romerne mod fare eller fortæller om romerske hærførere, der ofrer sig selv i krig og belønnes af guderne med sejr.

Romernes forestilling om, at de kun måtte erklære retfærdige krige (ental: bellum justum) var tæt forbundet med religionen, hvilket sikkert også fik soldaterne til at kæmpe hårdere. Dertil kom, at romerne principielt ikke gav op. Selv om de romerske legioner led nederlag på nederlag, lykkedes det altid de romerske ledere at hverve nye soldater, der så til sidst vandt krigen. Modstanderen kunne på den måde regne med, at en sejr aldrig var lig med, at krigen var vundet. Tværtimod.

Find fem forklaringer på, hvordan det kunne lade sig gøre for romerne at undertvinge sig Italien.

MENS DU LÆSER

Kong Pyrrhos, der invaderede Italien 280 f.v.t. og i et blodigt slag besejrede den romerske hær, skal have sagt, at ”endnu en sådan sejr, og vi har tabt.”

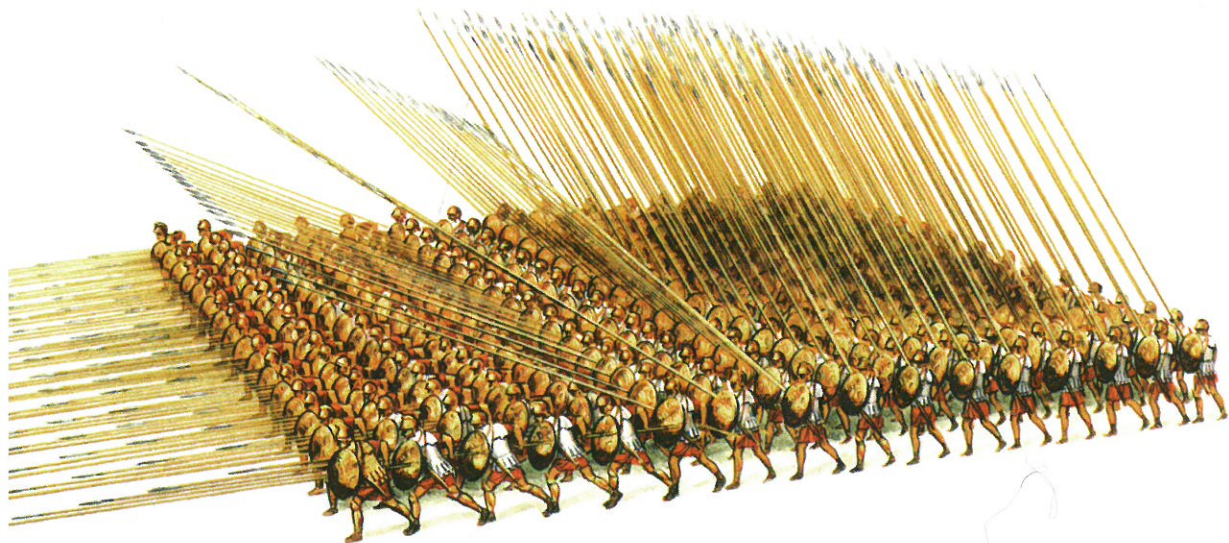
I det sidste og afgørende slag havde romerne endnu en gang stablet en ny hær på benene. Da romerne sendte grise ind på kamppladsen, gik Pyrrhos' krigsefanter i panik. De af Pyrrhos' soldater, der ikke blev trampet ned, flygtede, og Pyrrhos måtte drage hjem med et nederlag i bagagen.

Del og hersk

Fælles for de årsagsforklaringer, der indtil nu er blevet nævnt, er, at de alle drejer sig om en særlig romersk krigmentalitet. Der er ingen tvivl om, at de mange krige havde gjort Rom til et militærsamfund, hvor borgerne var bønder og krigere på samme tid. Andre forklaringer koncentrerer sig imidlertid om enten politiske eller samfundsmæssige forhold.

Meget ofte nævnes romernes ”del og hersk”-politik som en årsag til ekspansionen. Fra de første sejre over nabobyerne brugte Rom et system, hvor de betvungne byer indgik fredstraktater, der stillede dem forskelligt: Nogle byer blev erklæret for venner med dertil hørende fordele, andre blev simpelthen overtaget af Rom, mens andre igen blev forbundsfæller

irten var de
ierske soldater
et op i en falanx
edet). Problemet
falanxen var, at
var sårbar mod
reb fra siden,
derfor gik man
r til en mere
sibel taktik, hvor
ederne blev
st op som på et
bræt.

Efter grundlæggelsen af Rom strømmede det til med flygtninge, der så chancen for et fristed i den nye by. De fleste var mænd, og der var derfor mangel på kvinder. Romulus kom så på den idé at invitere nabostammerne til en dyst til ære for Neptun. Midt under dysten gav Romulus signal til at overmande mændene og røve kvinderne. Resultatet var krig mod sabinerne og flere andre naboer. Maleri af Nicolas Poussin (1637-38).

med skiftende grader af selvstyre. Som følge af dette system havde romernes tidligere fjender intet til fælles og havde derfor ingen interesse i at slutte sig sammen og gøre oprør. Faktisk fik byerne tildelt store fordele, hvis de ”opførte sig ordentligt”, mens de ”uvorne” byer blev straffet. Det kunne man kalde ”pisk og gulerod-systemet”.

En endnu mere jordnær forklaring er, at romernes mandskabspotentiale meget ofte var større end modstandernes. De havde simpelthen flere soldater end de andre.

Dette kunne lade sig gøre af to årsager. Dels sørgede forbundsfællesystemet for, at romerne aldrig stod alene og kunne trække på forskellige alliancer. Dels omdannedes Rom som en følge af krigen og de mange krigsfanger til et slavesamfund, der gjorde det muligt at få dyrket jorden, også selv om bonden var i krig. Man kan sige, at slaverne frigjorde en ressource, der gav romerne frihed til at slås.